

การศึกษาสภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*
A Study of Supervision Student Teachers Faculty of Education,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

ปารณีย์ ขาวเจริญ^{1**}, ดวงใจ สีเขียว^{2***}, ชมพูนุท สุขหวาน^{3****}

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เลขที่ 114 ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เลขที่ 114 ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขที่ 96 ตำบลประดู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูพี่เลี้ยงจำนวน 17 คน อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นในการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจะมีครูพี่เลี้ยงซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล แนะนำ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ นักศึกษาโดยใช้กระบวนการนิเทศติดตามซึ่งปัญหาในการนิเทศ ที่พบคือ ระบบการนิเทศที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ออกแบบวิธีการนิเทศด้วยตนเอง ซึ่งครูพี่เลี้ยงควรได้รับการพัฒนาในเรื่องการนิเทศนักศึกษา โดยเฉพาะการนิเทศที่มีลักษณะที่เหมาะสมกับการนำมานิเทศนักศึกษาซึ่งเป็นครูใหม่ที่ยังไม่มี

*ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2559

** ผู้เขียนหลัก

อีเมล: giftazy@hotmail.com

*** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (อาจารย์ ดร. ประจักษ์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

**** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (อาจารย์ ดร. ประจักษ์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา)



ประสบการณ์ อีกทั้งควรมีการพัฒนากระบวนการนิเทศของครูพี่เลี้ยงแต่ละคนให้เข้าไปในทิศทางเดียวกัน โดยลักษณะการพัฒนาอาจทำควบคู่ไปกับการปฏิบัติการณ์ในสถานการณ์จริงซึ่งจะช่วยให้ครูพี่เลี้ยงได้ทำความเข้าใจ ได้ฝึกปฏิบัติการนิเทศนักศึกษา ได้เรียนรู้การนิเทศได้อย่างสมบูรณ์และสามารถนำมาใช้ในการนิเทศได้จริง ส่วนแนวโน้มในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเป็นไปแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ

คำสำคัญ

การนิเทศ ครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

Abstract

This research aims to study the supervision student teacher faculty of education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. The samples used in this study were seventeen mentors, ten supervisors university and one-hundred and seventeen student teachers. Data were collected using focus group, interviews, questionnaires. Quantitative data were analysed using mean, standard deviation and, qualitative content were analyzed by content analysis.

The results found that the state supervision of student teachers the mentors play a critical role in the care recommended counseling to help students with the process of supervision. The issue of supervision is found supervisory systems are not standardized, mentors are designed to self-supervision. The mentors should be developed in supervising students in particular, the communication looks at the introduction of a new teacher supervising students. The mentors inexperience it should have developed the system for supervision of mentors to each in the same direction. The character development might do in conjunction with the operational supervision of the real situation, helping teachers understand, students can practice in supervision, learned perfectly and can be applied to real supervision and the trend in supervising student teachers to develop a model professional.

Keywords

Teacher Professional Experiences, Mentor, Student Teachers

บทนำ

การผลิตบัณฑิตครูนั้นมีความสำคัญประการหนึ่ง คือ การฝึกสอนหรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การที่นักศึกษาครูได้รับการศึกษาเรียนรู้ทางภาคทฤษฎีอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเพิ่มและพัฒนาทักษะวิชาชีพครูในด้านต่างๆ จนสามารถปฏิบัติหน้าที่

ของครูได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูจะเป็นการพัฒนาสมรรถภาพด้านความรู้ ทั้งด้านเนื้อหาที่จะใช้สอนและความรู้ในวิชาชีพ ตลอดจนความรู้ในด้านเทคนิควิธีการต่างๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา คณะครุศาสตร์ ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู, 2556, 1) การพัฒนาสมรรถภาพด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูโดยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จะเป็นความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู กับทางคณะครุศาสตร์ โรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกมีหน้าที่จัดครูพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นครูที่สอนประจำการอยู่ที่สถานศึกษา ทำหน้าที่นิเทศ แนะนำ ดูแล ช่วยเหลือในการฝึกปฏิบัติงานแก่นักศึกษา ครูพี่เลี้ยงมีความสำคัญในฐานะเป็นต้นแบบแห่งความเป็นครูของนักศึกษา และมีความสำคัญเทียบเท่ากับอาจารย์คนหนึ่งของมหาวิทยาลัย อีกทั้งทำหน้าที่ดูแล ปกครองและประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาโดยวิธีการนิเทศนักศึกษา ส่วนใหญ่ครูพี่เลี้ยงจะดำเนินการนิเทศตามกระบวนการที่ทางสถาบันผลิตครูได้กำหนดมาซึ่งอาจจะดำเนินการตามคู่มือ คำชี้แจงที่มอบให้กับทางโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู กิจกรรมการนิเทศหลักๆ คือ การนิเทศการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติวิชาชีพรู ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามขั้นตอนต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยกำหนด ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาแก่นักศึกษาตามควรแก่กรณี ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานเมื่อนักศึกษาเกิดปัญหา ประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา และส่งมอบเอกสารการประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู พบว่าปัญหาสำคัญที่พบมากคือ ครูพี่เลี้ยงขาดความชำนาญในการนิเทศ ขาดความต่อเนื่องและไม่มีระบบในการนิเทศเท่าที่ควร ความเข้าใจในการแนะนำข้อบกพร่องต่างๆ ของครูพี่เลี้ยง เช่น การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ความไม่มั่นใจต่อการตักเตือนหรือการวางตัวของนักศึกษา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู (สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ, 2553, 253-254) อีกทั้งผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง จำนวน 190 คน เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ในกิจกรรมการประชุมโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู พบว่า โรงเรียนประสบปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศของครูพี่เลี้ยง คือ การจัดครูพี่เลี้ยง ครูพี่เลี้ยงบางคนมีประสบการณ์ในการนิเทศยังไม่เพียงพอ ครูพี่เลี้ยงบางคนจบไม่ตรงสาขาวิชาเอกที่นิเทศทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำในเรื่องการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ขาดการแนะนำหลังจากประเมินการสอนไปแล้ว คำแนะนำของครูพี่เลี้ยงบางครั้งไม่มีความชัดเจน ครูพี่เลี้ยงยังไม่ค่อยเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการนิเทศนักศึกษาซึ่งสิ่งที่กล่าวถึงนี้ล้วนเป็นสิ่งที่มิผลกระทบบต่อการเรียนรู้ การพัฒนาคุณลักษณะ และคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาครูทำให้นักศึกษาไม่เกิดคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตรและของผู้ใช้ครู (อภิรินทร์พร สถิตยภัทาศีกุล, จุติพร อัสวโสวรรณ, จรุงใจ มนต์เลี้ยง, อารี สาริปา, สุภาวดี หนูเจริญ และคณะ 2550, 2-3)

จากความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู การทำหน้าที่ในการนิเทศของครูพี่เลี้ยงซึ่งจะส่ง



ผลต่อการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู และเป็นส่วนสำคัญที่จะตัดสินคุณภาพของบัณฑิตที่จะไปประกอบวิชาชีพครูต่อไป จึงควรมีการสร้าง ความเข้าใจแก่ครูที่เลี้ยงเน้นบทบาทหน้าที่ของครูที่เลี้ยงในด้านการเป็นแบบอย่างการสอน การนิเทศการสอน การประเมินพัฒนาการ การฝึกสอนของนิสิต/นักศึกษา และการพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาวิธีการนิเทศที่มุ่งพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาโดยมีครูที่เลี้ยงคอยดูแลช่วยเหลือนักศึกษาอย่างใกล้ชิด (วชิรา เครือคำอ้าย, 2552, 9) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาว่าเป็นเช่นไร ศึกษาปัญหา ความต้องการจำเป็น การดำเนินงาน การประสานงานระหว่างสถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

สภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู



วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ปฏิบัติหน้าที่ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู จำนวน 486 คน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 คน โดยเลือกจากโรงเรียนที่มีจำนวนครูพี่เลี้ยงนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูหลากหลายสาขาวิชา

1.2 อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย จำนวน 52 คน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คนโดยเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูอย่างน้อย 5 ปี

1.3 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู จำนวน 486 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย จำนวน 217 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550, 50-51)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประเด็นการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลจากครูพี่เลี้ยงในเรื่องบทบาทหน้าที่ของครูพี่เลี้ยงวิธีการนิเทศนักศึกษาของครูพี่เลี้ยง ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการนิเทศนักศึกษา ความต้องการการพัฒนาตนเองของครูพี่เลี้ยงในเรื่องทักษะ เทคนิค วิธีการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูผ่านการหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีเกณฑ์พิจารณาค่าความสอดคล้องที่ 0.67-1.00

2.2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เก็บข้อมูลจากอาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย ในประเด็นบทบาทหน้าที่ของครูพี่เลี้ยง ปัญหาสำคัญในการนิเทศนักศึกษาของครูพี่เลี้ยงรูปแบบและการดำเนินการพัฒนากระบวนการนิเทศ ทักษะการนิเทศของครูพี่เลี้ยงที่เหมาะสมผ่านการหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีเกณฑ์พิจารณาค่าความสอดคล้องที่ 0.67-1.00

2.3 แบบสอบถามข้อมูลการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เก็บข้อมูลจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ในประเด็นระดับการปฏิบัติการนิเทศของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาในด้านการทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง การดูแลช่วยเหลือ แนะนำกับนักศึกษา และผลที่นักศึกษาได้รับที่เกิดจากการนิเทศของครูพี่เลี้ยงทั้งการทำงานในหน้าที่ครูและเจตคติต่อการประกอบวิชาชีพครูของนักศึกษาผ่านการหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีเกณฑ์พิจารณาค่าความสอดคล้องที่ 0.67-1.00 จากนั้นนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach'alpha) ได้เท่ากับ 0.87

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) ทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มกับครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จำนวน 9 คน ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 เวลา 9.00 น. - 11.30 น. และโรงเรียนบางปะหัน จำนวน 7 คน เวลา 13.00 น. - 15.00 น.



3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 217 คน ในการสัมมนาระหว่างฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มของครูพี่เลี้ยงและจากแบบสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัยในเรื่องข้อมูลการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบเพื่อค้นหาข้อความสำคัญ และนำมาจัดกลุ่ม เพื่อนำมาสรุปเป็นประเด็นข้อค้นพบ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของครูพี่เลี้ยงจากการสอบถามนักศึกษาโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการสนทนากลุ่มครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สรุปได้ดังนี้

1.1 บทบาท การทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ การดูแลให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือในเรื่อง การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และในเรื่องการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู โดยการปฏิบัติหน้าที่ครูพี่เลี้ยงแบ่งเป็นประเด็นหลักๆ ได้คือ การทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงเพื่อนิเทศติดตาม ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำและช่วยเหลือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในเรื่องที่สำคัญที่สุดคือ เรื่องการจัดการเรียนการสอน เริ่มจากการแนะนำให้ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา คำอธิบายรายวิชาการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน แนะนำ ดูแลเรื่องเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเอกของนักศึกษา การผลิตสื่อ การตรวจสอบความถูกต้องของการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการแนะนำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูค้นหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของตนเอง เทคนิควิธีการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เรื่องอื่นๆ ที่ครูพี่เลี้ยงทำหน้าที่นิเทศนักศึกษา รองลงมา คือ การทำหน้าที่ครูในภาพรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำโครงการพัฒนาผู้เรียน งานพัสดุ งานครูประจำชั้น เอกสารในชั้นเรียน การพัฒนาบุคลิกภาพของการเป็นครูที่ดี การติดตามงานต่างๆ ของนักศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากสถาบัน การรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองของนักเรียน

1.2 แนวคิดที่ครูพี่เลี้ยงนำมาใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นการนิเทศโดยเน้นที่ศาสตร์และธรรมชาติในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยการลงมือปฏิบัติจริง การค้นหาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย พยายามหาสิ่งใหม่ๆ มาสอนให้นักถึงว่าผู้เรียนก็เหมือนกับลูกค้า จึงควรต้องหาสิ่งที่ดีที่สุด สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจมากที่สุดมาจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน สนใจกับปฏิกิริยาตอบสนองของนักเรียนหลังจากจัดการเรียนการสอนไปแล้ว การสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น ให้นักเรียนเกิดความเชื่อถือในตัวของคุณครู การค้นหาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การผลิตสื่อการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย การควบคุมชั้นเรียน

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยง พบว่า นักศึกษายังไม่สามารถทำความเข้าใจกับหลักสูตร ตลอดจนไม่มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ประสบความสำเร็จในการควบคุมชั้นเรียน ตลอดจนสัมพันธ์ภาพระหว่างครูพี่เลี้ยงและนักศึกษายังไม่มีความใกล้ชิดกันเท่าที่ควร อาจเป็นปัญหาเรื่องการติดตามการดูแลนักศึกษาได้

1.4 ครูพี่เลี้ยงมีความต้องการพัฒนาในเรื่องการนิเทศโดยเป็นการให้ความรู้ซึ่งช่วยให้ครูพี่เลี้ยงได้ทำความเข้าใจ ได้นำความรู้ไปฝึกปฏิบัติการนิเทศนักศึกษา เป็นการพัฒนาแบบการสื่อสาร 2 ทาง ครูพี่เลี้ยงได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อการเรียนรู้การนิเทศได้อย่างสมบูรณ์และสามารถนำมาใช้นิเทศนักศึกษาได้จริง มีตัวอย่างในเรื่องการนิเทศที่ถูกต้อง ได้ศึกษาเทคนิคการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อีกทั้งยังต้องการเครื่องมือในการนิเทศที่สามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งจะช่วยให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย สุรูปได้ว่า

2.1 ครูพี่เลี้ยงควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำ ดูแลแก่นักศึกษาโดยตลอดระยะเวลาที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ปี ทั้งด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพความเป็นครูและด้านคุณลักษณะอันเหมาะสมกับความเป็นครู อีกทั้งครูพี่เลี้ยงยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาและมีบทบาทในการติดตามควบคุม ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา

2.2 ปัญหาสำคัญในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของครูพี่เลี้ยงที่สำคัญๆ คือ

1) ด้านการทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยง พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบที่โรงเรียนมาก ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาที่จะดูแลและนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ครูพี่เลี้ยงที่จบไม่ตรงกับวิชาเอกหรือสาขาวิชาของนักศึกษาที่ต้องดูแล ทำให้ไม่สามารถให้การนิเทศ ให้คำแนะนำที่ลุ่มลึกสำหรับเนื้อหาบางอย่างที่มีความเฉพาะทาง

2) ด้านการนิเทศ ครูพี่เลี้ยงขาดความมั่นใจในลักษณะการนิเทศของตนเอง อีกทั้งยังมีความกังวลเกี่ยวกับระเบียบต่างๆ ของทางคณะครุศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถทำการนิเทศได้อย่างอิสระ ปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างครูพี่เลี้ยงกับนักศึกษา ช่องว่างระหว่างวัย หรือบุคลิกภาพบางอย่างที่ไม่สามารถประสานงานกันได้ ทำให้เกิดความอึดอัดในการทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยง

3) ด้านสถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนแต่ละแห่งมีการควบคุมด้านคุณสมบัติของครูพี่เลี้ยงที่เป็นระบบเดียวกัน แต่ยังไม่ได้มีระบบการนิเทศของครูพี่เลี้ยงแต่ละคนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นความรับผิดชอบของครูพี่เลี้ยงแต่ละคนที่จะออกแบบการนิเทศของตนเอง

2.3 ครูพี่เลี้ยงควรได้รับการพัฒนาในเรื่องการนิเทศนักศึกษา โดยเฉพาะการนิเทศที่มีลักษณะที่เหมาะสมกับการนำมานิเทศนักศึกษาซึ่งเป็นครูใหม่ยังไม่มีประสบการณ์ และควรมีการพัฒนากระบวนการนิเทศของครูพี่เลี้ยงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยลักษณะการพัฒนาควรทำควบคู่ไปกับการปฏิบัติการนิเทศในสถานการณ์จริง ช่วยให้ครูพี่เลี้ยงได้ทำความเข้าใจ ได้ฝึกปฏิบัติการนิเทศนักศึกษา ได้เรียนรู้การนิเทศได้อย่างสมบูรณ์และสามารถนำมาใช้ในการนิเทศได้จริง



3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่าในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านผลที่เกิดจากการนิเทศของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูพี่เลี้ยงมีเทคนิคต่างๆ ใช้วิธีการสนับสนุนช่วยให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาตนเองได้ ครูพี่เลี้ยงดูแลเอาใจใส่นักศึกษาทั้งเรื่องการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู และที่สำคัญครูพี่เลี้ยงเป็นแบบอย่างที่ดีของการประกอบวิชาชีพครูของนักศึกษาได้

3.2 ด้านกระบวนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูพี่เลี้ยงควบคุมดูแลนักศึกษาตามที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ ดำเนินการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติวิชาชีพตามขั้นตอนที่มหาวิทยาลัยกำหนด ครูพี่เลี้ยงอธิบายและมอบหมายงานที่เหมาะสมให้กับนักศึกษาตลอดจนประเมินผลการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูแก่นักศึกษาตามกำหนดเวลา

3.3 ด้านเนื้อหาในการนิเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อการเรียนการสอน การควบคุมชั้นเรียน การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งแนะนำให้คำปรึกษาในงานที่นักศึกษาต้องรับผิดชอบ ทั้งเรื่องการจัดทำโครงการต่างๆ การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า การทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรับทราบหน้าที่ การปฏิบัติงานในการดูแลนิเทศ ติดตามให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำและช่วยเหลือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยครูพี่เลี้ยงจะใช้แนวคิดในการดูแลนิเทศนักศึกษาในเรื่องการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นที่ศาสตร์และธรรมชาติของแต่ละรายวิชา การดูแลนักเรียน งานในหน้าที่ครูผู้สอนทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับ ชาตรี ฝ่ายคำตา (2553, 89) ซึ่งได้ศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า ครูพี่เลี้ยงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นผู้ที่มีส่วนช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำหน้าที่ในวิชาชีพครู ทั้งในเรื่องการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีสอน วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน การควบคุมชั้นเรียน การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ ตลอดงานในหน้าที่ครูทั้งหมด ทั้งนี้ถึงแม้ว่าครูพี่เลี้ยงจะมีความสำคัญต่อกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาแต่ระบบของการนิเทศนักศึกษายังคงพบปัญหาที่เกิดขึ้น จากการที่นักศึกษายังไม่สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ไม่เข้าใจการนำหลักสูตรมาใช้ ทำให้ส่งผลถึงการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นักศึกษายังไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย แผนการจัดการเรียนรู้ไม่เป็นปัจจุบัน แผนการจัดการเรียนรู้ไม่ละเอียด เขียนเป็นภาพกว้างๆ เท่านั้น และปัญหาของครูพี่เลี้ยงที่ขาดความมั่นใจในลักษณะการนิเทศของตนเอง

ปัญหาสัมพันธภาพระหว่างครูที่เลี้ยงกับนักศึกษา การไม่มีระบบการนิเทศของครูที่เลี้ยงแต่ละคนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นความรับผิดชอบของครูที่เลี้ยงแต่ละคน ที่จะออกแบบการนิเทศของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับสุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ (2553, 273-276) ซึ่งได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการและการจัดประสบการณ์วิชาชีพรูในสถาบันอุดมศึกษาของไทยพบว่า ปัญหาในการนิเทศของครูที่เลี้ยงคือ สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับครูที่เลี้ยงยังไม่มีการใช้คำพูดที่เหมาะสม ครูที่เลี้ยงบางท่านมีภาระหน้าที่มากจนไม่สามารถดูแลนิสิต/นักศึกษาได้ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ดังนั้นจากผลการวิจัยที่พบจึงควรมีการพัฒนากระบวนการนิเทศ ทักษะการนิเทศของครูที่เลี้ยงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในเรื่องมาตรฐานการนิเทศของแต่ละโรงเรียนเพื่อให้การนิเทศของครูที่เลี้ยงแต่ละคนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งควรรับฟังปัญหาของครูที่เลี้ยงในการนิเทศนักศึกษาและร่วมมือกันระหว่างคณะครุศาสตร์และโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูเพื่อติดตามการนิเทศของครูที่เลี้ยงให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง เน้นบทบาทหน้าที่ของครูที่เลี้ยงในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การประเมินพัฒนาการการฝึกสอนของนิสิต/นักศึกษา และการพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนารูปแบบการนิเทศที่มุ่งพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูในสถานศึกษาโดยมีครูที่เลี้ยงคอยดูแล ช่วยเหลือนักศึกษาอย่างใกล้ชิด (วชิรา เครือคำอ้าย, 2552, 9) เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูมีคุณภาพและสามารถผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพรูที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

สรุป

จากการศึกษาสภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า ครูที่เลี้ยง คือ บุคคลที่มีความสำคัญต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนักศึกษา โดยเป็นทั้งผู้ดูแล นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยเหลือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถและตามศักยภาพของแต่ละคน อีกทั้งครูที่เลี้ยงยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาและมีบทบาทในการติดตามควบคุม ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนักศึกษาโดยปัญหาที่พบจากการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูที่สำคัญคือ ครูที่เลี้ยงจะมีภาระงานมาก มีปัญหาช่องว่างระหว่างวัย การปรับตัวเข้าหากันของครูที่เลี้ยงและนักศึกษา อีกทั้งโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูยังไม่มีระบบการนิเทศที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูที่เลี้ยงจะเป็นผู้ออกแบบวิธีการนิเทศของตนเอง ดังนั้นจึงควรมีพัฒนาระบบการนิเทศของครูที่เลี้ยงแต่ละคนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยลักษณะการพัฒนาอาจทำควบคู่ไปกับการปฏิบัติกรนิเทศในสถานการณ์จริง ช่วยให้ครูที่เลี้ยงได้ทำความเข้าใจ ได้ฝึกปฏิบัติการนิเทศนักศึกษาได้เรียนรู้การนิเทศได้อย่างสมบูรณ์และสามารถนำมาใช้ในการนิเทศได้จริงซึ่งการนิเทศที่มีคุณภาพของครูที่เลี้ยงจะส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูด้วย



ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากโรงเรียนที่มีบริบทที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการหารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีคุณภาพต่อไป
2. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาการนิเทศให้กับครูพี่เลี้ยงเพื่อให้ครูพี่เลี้ยงสามารถนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชาตรี ฝ่ายคำตา. (2553). การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี : รายวิชาการสังเกตและการฝึกปฏิบัติงานครู. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: วี.อินเตอร์ พรีนซ์. วชิรา เครือคำอ้าย. (2552). การพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันอุดมศึกษาของไทย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา คณะครุศาสตร์ ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. (2556). **คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 (Internship 1 and Internship 2).** พระนครศรีอยุธยา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อภิสิทธิ์พร สถิตย์ภาคีกุล, จุติพร ัศวโสวรรณ, จรุงใจ มนต์เลี้ยง, อารี สาริปา, สุภาวดี หนูเจริญ, บุบผา เรืองรอง, ศรีสุดา ธิติโสภี ... ณรงค์ เพ็ชรเส้ง. (2550). การวิจัยและพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อการผลิตและการพัฒนาครูอย่างมีส่วนร่วม. นครศรีธรรมราช: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.